Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola (Budapest)
Gyógypedagógiai Kórtani Tanszék

Adatok Szondi Lipót humánbiológiai munkásságához*

BUDAY JÓZSEF

Egy nagy tudós életművében, ugyanúgy, mint egy nagy irodalmi műben, mindig a részletek a legérdekesebbek. A késői studiózus, akinek nem volt szerencséje *Szondit* személyesen ismerni, reméli, hogy az életmű egy viszonylag keveset tanulmányozott részletének megismerése az egész jobb megértését szolgálja. Magyarázattal tartozik továbbá előadása címéért. A gyógypedagógia történetéből ismert szakemberek közül sokan folytattak embertani, humánbiológiai tanulmányokat. Munkásságuknak ez a része sajnos, kevéssé ismert, nemcsak a gyógypedagógiai, hanem az embertani kutatások hazai történetében is. Mindezt el lehet mondani *Szondi* humánbiológiai munkásságáról. Szükségesnek látszott ezért az életmű e fejezetének áttekintése.

Témánk szempontjából főművének az „Iskolás gyermekek testi méretei" c. munkája tekinthető (30., ref.: 7), amely 1926-ban jelent meg és 952 budapesti „szegénysorsú" gyermek vizsgálatán alapul. Mint a bevezetőben írja, munkájának kettős célkitűzése volt. Egyfelől összehasonlítási alapot kívánt teremteni az iskolaorvosok számára, akik a budapesti gyermekek testi fejlettségét külföldi táblázatok alapján kényszerültek megítélni. Meg kell jegyezni, hogy ebben az időben Szondi túl van már „A fogyatékos értelem" c. művének (24.) megírásán és neki magának is komoly nehézséget okozott a megbízható összehasonlítási alap hiánya (31.). Másfelől, mint írja, „a nagyvárosi szegénysorsú gyermekek alkatának, habitusának meghatározását" is célul tűzte ki, mégpedig a testméretekből kiszámított mutatók alapján.

Ez a munka az első budapesti növekedésvizsgálat, országosan pedig a második: időben egyedül *Bartucz* 1923-ban publikált műve (1.) előzi meg, amely 36646 vidéki gyermek mérésén alapul. *Szondit* követi Braunhoffnernek a fővárosi elemi iskolákra vonatkozó, 1930-ban publikált munkája (4.), valamint *Németh László* híres műve, „A medve utcai polgári" (14.). Szondi ismerte és idézi *Bartucz* munkáját és saját eredményeivel összehasonlítva megállapította a városi gyermekek növekedésének meggyorsulását a vidékiekhez képest. Ma a fizikai antropológiának egy jelentős ága foglalkozik a környezetnek növekedésre gyakorolt hatásával.

A könyvet olvasva feltűnik annak rendkívül gondos elméleti alapvetése. Az értékelést abban a korban egészen szokatlan matematikai apparátussal végezte. A testméreteknek

* A Szondi-centenáriumon (1993. április 15-én) a BGGYTF-en, a tudományos ülésen elhangzott előadás

nemcsak az átlagait és a hozzájuk tartozó szórásokat adja meg, hanem meghatározza a „normalitás” övét, amelyet M ± 2σ értéknek határoz meg. Ez az öv az eloszlás 95,5 %-át lefedi és így bízvást kijelenthető, hogy az ezen kívül eső érték „nem normális”. Manapság az összehasonlítás megkönnyítésére inkább a percentiliseket használják, amelyeket rendszerint a szórás segítségével számolnak ki.

Eredményeit a ma érvényes országos növekedési sztenderekhez (5.) viszonyítva látható, hogy az akkor élt budapesti fiúk magasságának átlaga a maiak 25. és 3. percentilise között van, testtömegüké az 50. és a 25. percentilis között (1. ábra). Leányoknál a testmagasság átlaga a 25. és a 10. percentilis között, míg a testtömeg az 50. és a 25. percentilisek közé esik (2. ábra). Az akkori M±2σ öv sokkal szélesebb, mint a mai 3. és a 97. percentilis közé eső terület. Egy adott magassághoz tartozó testtömeg abban az időben nagyobb volt, mint ma: ebben az összehasonlításban az átlagok mindkét nemben az 50. és a 90. percentilis között vannak (3., 4. ábra).

A jelenség magyarázatában figyelembe kell venni a szekuláris növekedésváltozást, mert a két mérés között mintegy hat évtized telt el. Lehetséges továbbá, hogy az akkori „szegénysorsú” gyermekcsoport valamilyen szempontból heterogén összetételű volt. Így például a vizsgált életkori intervallum vége a serdülőkorra esik és ismeretes, hogy ebben az időszakban a fontosabb testméretek szórása sokkal nagyobb, előtte vagy utána.

Úgy tűnik, hogy *Szondi* munkáiban tudatosan törekedett a matematika – ma inkább biometriát mondanánk – felhasználására. Két adatsor összefüggésének vizsgálatára ebben az időben terjedt el a korreláció számításának módszere. A fogalmat még Galton vezette be, kiszámítására azonban a gyakorlatban is alkalmazható képletet csak a század végén közölt *Pearson. Szondi* egyik korai munkája, egy Focher Lászlóval közösen tartott előadás 1919-ben (8.). Öt különböző tényező – közöttük két testméret, a „koponya” kerülete és térfogata – összefüggéseit vizsgálja, kiszámítva a korrelációs mátrixot.

Itt említjük meg, hogy a század elején a kutatók gyakran törekedtek arra, hogy a koponya méretei és a szellemi képességek vagy jellembeli tulajdonságok között összefüggéseket találjanak. Ezek a munkák nem voltak hiábavalók, akkor sem, ha ma már tudjuk, hogy a koponya mért vagy számított méretei meg az agy teljesítőképessége csak nagyon távoli kapcsolatban vannak egymással. Bizonyos kórképek esetén ugyanis a koponya növekedése rendellenes, a fejméretekre vonatkozó vizsgálatok tehát diagnosztikai szempontból perdöntőek lehetnek. Hazánkban *Szondi* közölt először ilyen adatokat, amelyekre ma is támaszkodhatunk.

Segítséget akart nyújtani később is a biometria széleskörű bevezetéséhez. Valószínűleg ebből a célból került sor 1927-ben a Magyar Gyógypedagógiai Társaság egy ülésére. Ezen először *dr. Juvancz Ireneusz* matematikatanár beszélt a korreláció-számítások főbb irányelveiről (11.), majd *Szondi* tartott előadást gyakorlati felhasználásukról (29). Fejtegetései e számítások feltételeiről, korlátairól és eredményeik értelmezéséről ma is megállják a helyüket, annak ellenére, hogy ma a felvetett problémák egy részének megoldására számos hatékonyabb számítási mód áll rendelkezésre. A korrelációs együttható számítását ma megelőzi az összefüggés természetének vizsgálata, hogy tudniillik a két változó közötti kapcsolat milyen függvénnyel írható le. A korrelációs mátrixot továbbá önmagában ritkán használják, inkább csak mint a főkomponens- vagy a faktoranalízis közbeeső lépését.

Számos más területen is felhasználta a matematikát. Így például egy csoport „biológiai

értékének" jellemzésére bevezeti a biológiai eltérési quotiens módszerét. Ez az érték az összes extrém variánsok számának, meg a csoport elemszámának hányadosa. Minél nagyobb, annál kisebb a csoport „biológiai értéke" (36.).

Csak elismeréssel adózhatunk e törekvéseknek, ha meggondoljuk, hogy a számításokat papírral-ceruzával végezték. Megkönnyítésükre a meglehetősen drága és nehézkes mechanikus számológépeken és az inkább csak a mérnökök által használt logarlécen kívül csak néhány szellemes számítási mód állt rendelkezésre. Közülük egyesek *Szondi* munkáiban is olvashatók. Nagyobb méretű adatmátrixok feldolgozására azonban ilyen módszerekkel gondolni sem lehetett.

A testméretekre vonatkozó idézett munkája tartalmaz alkattani vonatkozásokat is. Testalkaton ma elsősorban a morfológiai alkatot értjük, tanulmányozására többek között a szomatotipizálási módszerek vagy a bizonyos multivariációs eljárások állnak rendelkezésre. A húszas-harmincas években ez a fogalom közelebb állt ahhoz, amit ma a személyiség alatt értünk. *Szondi* egyetértőleg idézi *Krauss*-t, aki a constitútió fogalmát a személyiséggel azonosította (35.). A fogalmat abban az időben mások is hasonlóképpen használták – példaképpen *Németh László* egy tanulmányát említjük (cit.: *Eiben*, 6.). Mint *Szondi* egy másik művében olvasható: „A konstitucionális emberszemlélet végcélja oly módszert adni az emberiségnek, amelynek alapján meghatározható volna az egyén helye és értéke az emberek természetes rendszerében" (38.). E sajátos rendszer mögött valamilyen ismeretlen faktort, egy „képletes biológiai atomsúlyt" feltételez. Ennek alapján az emberi variációk idővel a kémiai elemek *Mengyelejev*-féle periódusos táblázatához hasonló rendszerbe lesznek foglalhatók. Ez a táblázat ugyan 1869-ben jelent meg, de csodálatos logikája csak ebben az időben vált általánosan ismertté. Világosan nyomon követhető tehát *Szondi* gondolkodásának fejlődése, amely az endokrinológiától és az antropometriától a genetikán és a konstitúció sajátos felfogásán keresztül az ösztöndiagnosztikai teszt megalkotásáig vezetett. Ez voltaképpen egy kísérletnek fogható fel arra, hogy az ösztönök segítségével valamilyen rendszert vigyünk az emberi személyiség rendkívüli sokféleségébe.

Szondi könyvének ebben a fejezetében – bár ismeri és alkalmazza (32.) a korábbi alkattani elméleteket, így például az olasz és a német iskolát – *Kaup* módszerét használta. Abban az időben ez a módszer nagyon korszerűnek számított, mert a testméretek korrelációin alapul, és így a szubjektivitást csökkenti. Ha szabad erre emlékeztetni, *Sheldonnak* az alkattani kutatásokat forradalmasító munkája (17.) több mint tíz évvel később jelent meg.

Az „alkati konstitúciós emberszemléletnek" rendkívüli jelentőséget tulajdonít a gyógypedagógus munkájában és így a gyógypedagógiai tanárképzésben is. Erről írott dolgozata (33.) ma is tanulságos olvasmány.

Megállapításainak döntő többségével ma is egyet lehet érteni akkor is, ha a felvetett kérdések egy részét ma árnyaltabban látjuk. Tulajdonképpen csak sajnálni lehet, hogy a dolgozatban lefektetett elvek soha nem kerültek gyakorlati megvalósításra.

Ismeretes az a vita, amely az V. Német Gyógypedagógiai Kongresszuson alakult ki *Szondi* és a berlini iskola képviselői között a konstitúcióanalízis tárgyában (35.). A berlini iskola képviselői „kapillármikroszkópiai személyiségelemzésről" beszéltek és egyedül e vizsgálatok alapján kívántak következtetni a rendellenes fejlődésre. Kapillármikroszkópiai vizsgálatokat abban az időben Magyarországon is végeztek a Laboratóriumban, de máshol is (21.). Ez a munka a körömágy kapillárisainak mikroszkópos vizsgálatával történt a

vasomotoros labilitás, végső soron a „tengéleti idegrendszer” állapotának megítélése céljából. Az érdekesség kedvéért bemutatunk hármat Szondi eredeti kapillármikroszkópiai felvételei közül (5. ábra). A felvételek *dr. Göllesz Viktor* gyűjteményéből származnak. Szíves átengedésükért köszönetünket fejezzük ki.

A vitában *Szondi* a többdimenziós megközelítés mellett foglalt állást, amelyet a következő „pillérekre” épít fel: „1. a testi és elmebeli formák analízise, 2. a testi és elmebeli reakciósformák analízise, 3. az öröklődési faktorok elemzése, 4. a milliőhatás elemzése.” Az a véleménye ugyanis, hogy „csak az ily... sokoldalú elemzés után foghatunk a szintézishez...”. Ilyenfajta mondatokból értjük meg azután szemléletét, hogy „nem arra volt kíváncsi, mely szerint mi a dadogás, hanem arra, hogy ki a dadogó.”

„A fogyatékos értelem” c. művében (24., 25., ref.: 15.) osztályozza az értelmi fogyatékosság kórokait. Koncepciójának részletes elemzése és az újabb felosztásokkal való összehasonlítása külön előadás tárgya lehetne. A mai olvasónak elsősorban az tűnik fel, hogy a munkában részletesen ismertetett és gyakorinak mondott kórképek egy részével egyáltalán nem találkozhatik. Így például lueszes eredetű oligofrénia legalább harminc éve nincsen. Vannak olyan kórképek, amelyek akkor viszonylag ritkák voltak, később a hatvanas években gyakoriak, ma pedig alig találkozunk velük. Ilyenek az agyhártya- és agyvelőgyulladás utáni állapotok. A kórképek egy további csoportja abban az időben nem létezett, mert például az anyagcsere-betegségekkel született gyermekeket sem diagnosztizálni, sem életben tartani nem tudták. Figyelemre méltó továbbá bizonyos fogalmak jelentéstartalmának megváltozása. „Környezeti károsodás” alatt akkor és a nyolcvanas évek elejéig kizárólag a szociokulturális ártalmakat értették. Sajnos ma tekintetbe kell vennünk a környezet szennyeződéseit. A nitrátokkal szennyezett ivóvíz vagy a nehézfémekkel szennyezett levegő pedig a szociokulturális ártalmaknál sokkal súlyosabb károsodásokat okozhat.

A *Szondi*-féle felosztás alapját elsősorban a károsodások fajtái képezik, azok időpontja kevésbé érvényesül. A mai felosztás alapja a károsodás időpontja abból a megfontolásból kiindulva, hogy azonos kórok esetén is egy korai ártalom súlyosabb tünetegyütteshez vezet.

A könyv jelentős részét teszi ki „A vérmirigyek hibái és az értelem fogyatékosságai” c. fejezet, mely *Szondi* endokrinológiai kutatásain alapul: a kérdésről számos önálló munkája jelent meg (23., 26., 44.). A késői olvasó csodálkozva és némileg értetlenül veszi tudomásul, hogy megfigyelések, kórbonctani adatok és néhány – mai szemmel nézve bizony, meglehetősen durva – mérés napjainkban is helytálló következtetésekre vezettek. Ebben az időben ugyanis voltak már ismeretek a legtöbb hormon hatásáról, de sem biokémiájukat, sem működésüket nem ismerték.

Ebben a fejezetben egyébként számos szép példát olvashatunk *Szondi* esetismertetéseire. Még ezekből a terjedelmi okokból nyilvánvalóan rövidített szövegekből is látszik az a rendkívüli gondosság és körültekintés, amellyel eseteit leírta.

Az aetiológiai kérdések és azok gyakorlati, terápiás vonatkozásai valószínűleg „A fogyatékos értelem” megírása előtt is foglalkoztatták (22.). Mint egy, az 1927. év elején tartott előadásában (27.) mondta, a szülők és gyakran a szakemberek is egy fejlődési zavart azzal intéznek el, hogy „úgyis kinövi majd a gyermek”. Pedig a háziorvosnak kell megállapítani a gyermek fejlődésbeli elmaradását és fel kell hívnia a szülő figyelmét, hogy az elmaradásokon „lehet és kell” segíteni. Így született meg ebben az évben „Az értelmi fogyatékosságok kezelésének újabb útjairól” c. füzete (28.), amely elsősorban az orvosokhoz szól és az orvosi

terápiának abban a korban lehetséges módozatait foglalja össze. A könyvet olvasva sajnálattal kell megállapítani, hogy az a szakadék, amely az aetiológiai kutatások eredményei és a terápiában valló felhasználásuk között már akkor is megvolt, azóta csak tovább szélesedett.

Szondi munkásságában külön fejezetet foglalnak el örökléstani kutatásai. Érdekes módon erről inkább tanítványai és munkatársai publikáltak. „Az állami gyógypedagógiai kórtani és gyógytani laboratórium munkásságáról" szóló beszámolók az intézet fő feladatai között említik a fogyatékosságok öröklődésének vizsgálatát (2., 3., 13., 18., 19., 31.). E kutatások elsősorban a családfák felvételén és rendkívül gondos elemzésén alapultak. Részben ezt célozta azonban a Laboratórium egy másik kutatási területe, a fogyatékosok családi katasztarének felállítása is. A munka elsősorban különböző rendellenességek az értelmi fogyatékosság, a dadogás és a fiatalkori bűnözés öröklődésével foglalkoztak. *Szondit*, mint az örökléstan kutatóját azonban érdekelték a „pozitív irányban extrém variánsok", azaz a tehetségesek is (34.). Ez a munka vezetett el azután a sorsanalitikai kutatásokhoz (41.).

A kor gyógypedagógiai szakirodalmát tanulmányozva szembetűnik az a törekvés, hogy a Laboratórium kutatásait az intézetek tanárainak bevonásával kívánta végezni és segítségükkel a megszerzett új ismereteket a gyakorlatba átültetni. Törekvésük sikeresnek bizonyult: a témakörben számos publikáció született gyakorló tanárok és igazgatók részéről (9., 10., 20.), mások felhasználták az eredményeket (12.). *Szondi* maga is törekedett levonni a gyakorlati konzekvenciákat és elősegíteni felhasználásukat a megelőzésben (42.) és a pedagógiai gyakorlatban (43.). A kutatások a kor genetikai ismereteinek szintjén folytak. (Ebben a korban ismerték Mendel munkásságát, tudtak a kromoszómák létezéséről és feltételezték, hogy mint a gének hordozói, jelentős szerepet játszanak az öröklődésben. Szerkezetük megismerése – vagy inkább megsejtése – felé azonban az első lépés csak *Schrödinger* híres londoni előadásaival (16.) történik. Sajnos, az ismert körülmények miatt ezek a nukleinsavakra vonatkozó kutatások csak évtizedekkel később váltak közismertté Magyarországon.)

Száz dadogó 2349 tagból álló rokonságát *Weinberg* módszerével elemezve megállapítja, hogy „a dadogás dimer recesszív öröklődési menetet követ" (37., 40.). Mint egy előadásában (39.) részletesebben kifejtette: „A dadogás két alapgénhez van kötve. Az egyik génpár determinálja valószínűleg a paroximalis embervariatiókhoz való tartozást, a másik a paroxismusok helyét az agyban, azaz azt, hogy a hypothalamo-extrapyramidalis rendszernek éppen az a része betegszik meg, amely a beszéd összerendezését végzi." Álláspontjában a legfontosabbnak azt tartjuk, hogy megsejtette: a dadogás öröklődésének leírásához több gén együttes hatását kell feltételezni.

Sajnos, a vizsgált jelenség olyan bonyolult, hogy öröklődése a *Mendel-féle* szabályokkal közvetlenül nem magyarázható. Ugyanakkor azonban az összegyűjtött hatalmas mennyiségű és mélységben is imponáló tényanyaggal nem lehet vitatkozni. A leírt jelenségek ugyanis dadogók családjaiban ma is tapasztalhatók. A kutatók pedig, ugyanúgy, mint ma, a felfedezett jelenségeket megpróbálták megmagyarázni. Ezt természetesen csak a kor ismereteinek szintjén tehették, ugyanúgy, ahogy tesszük ma is. És lehetséges, hogy ötven év múlva, az akkori ismeretek alapján a mi munkánk is kritika tárgya lesz.

* * *

Egy rövid előadás keretében nem lehet Szondi humánbiológiai vonatkozásban is rendkívül

gazdag életművét minden részletében ismertetni. Szondi a növekedésbiológus, az alkattan kutatója, az endokrinológus, a genetikus mind külön tanulmány tárgya lehetne – és e felsorolásban csak biológiai tárgyú munkáit említettük. Lehetetlen nem észrevenni, hogy szerteágazó munkássága következtében a tudományok rendkívül széles körét volt képes szintetizálni. A mi korunk, sajnos, inkább a specializációnak kedvez. Az ismeretek ugyanis olyan mértékben elmélyültek egy-egy szűkebb szakterületen, hogy abban igazán a specialisták képesek tájékozódni. Csak kevesek vannak birtokában olyan széleskörű tudásnak, amely egy probléma megoldásában több tudományterületet képes egyidejűleg alkalmazni. Sajnos, ez a helyzet kevésbé kedvez az olyan szakmák fejlődésének, amelyek több tudomány határán alakultak ki.

Irodalom

1. Bartucz, L. (1923): Az Iskolás gyermekek termetbeli növekedése Magyarországon (36.646 adat alapján). Anthropologiai Füzetek 1. 88-92. 2. Bárczi, G. (1941): A gyógypedagógiai áll. kórtani és gyógytani laboratórium közleményeiből. Örökléskutatási alapfogalmak I. Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye XLIII.170-174. 3. Bárczi, G. (1941): A gyógypedagógiai áll. kórtani és gyógytani laboratórium közleményeiből. Örökléskutatási alapfogalmak II. Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye XLIII. 200-202. 4. Braunhoffher, J. (1930): Az 1929. év május havában Budapest Székesfőváros községi elemi iskoláiban végzett testhossz- és testsúlymérések eredménye. Népegészségügy 11. 986-997. 5. Eiben, O. G., Pantó, E. (1986): The Hungarian national growth standards. Anthrop. Közl. 30. 5-23. 6. Eiben, O. (1992): Németh László és testalkati vizsgálatai. In: Az író rejtettebb birtokán. Németh László Társaság és Vörösmarthy Társaság. Budapest, 99-111. 7. Farber, Z (1930): Szondi Lipót: Az iskolás gyermekek testi méretei. Könyvismertetés. Magyar Gyógypedagógia XVIII. 2-15. 8. Focher, L., Szondi, L. (1919): A szellemi képességek korrelációi gyermekeken és kisműveltségű felnőtt egyéneken. Gyermek XIII. 199-209. 9. Füzesi Á. (1940): Az ösztön és sorsdiagnosztikai vizsgálatok a nevelés szolgálatában I. Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye. XLII. 1-9. 10. Füzesi, Á. (1940): Az ösztön és sorsdiagnosztikai vizsgálatok a nevelés szolgálatában II. Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye. XLII. 25-34. 11. Juvancz, I. (1927): A korrelációs számítás főbb irányelveiről. Magyar Gyógypedagógia XV. 174-176. 12. Kanizsai, D. (1944): A dadogás gyógyítása. Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye. XLVI. 12-19. 13. Kozmutza, F. (1941): A gyógypedagógiai áll. kórtani és gyógytani laboratórium közleményeiből. Az örökléstudomány fejlődéstörténete és eredményei. Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye. XLIII. 154-158. 14. Németh L. (1988): A medve utcai polgári (reprint kiadás) Pannónia Könyvek Budapest 15. Révész, M. (1926): Szondi Lipót: A fogyatékos értelem. Könyvismertetés. Magyar Gyógypedagógia XIV. 2-15. 16. Schrödinger, E. (1944): What is life? In: Válogatott tanulmányok Gondolat, Budapest, 115-218. 17. Seldon, W. H., Stevens, S. S., Tucker, W. B. (1940): The varieties of human physique. Harper Brother, New York, London. 18. Sófalvy, R. (1939): Adatok a hibásbeszédűek örökléstanához, Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye. XLI. 163-171. 19. Sófalvy, R. (1939): Az állami Gyógypedagógiai laboratórium munkássága. Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye. XLI. 328-340. 20. Sulyomi-Schumann, A. (1939): A hibásbeszédűek alkatelemzésének kérdéséhez. Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye. XLI. 262-270. 21. Szegeczky, D. (1937): Capillarmicroscopiai vizsgálatok siketnéma gyermekeken. Süketnémák és Vakok Oktatásügye XL. 208-211. 22. Szondi, L. (1923): Előadás a Magyar Gyógypedagógiai Társaság I. Országos Értekezletén 1923. október 15. Beszámoló. Magyar Gyógypedagógia 1923. XI. 86-87. 23. Szondi, L. (1923): Schwachsinn und innere Sekretion. Novak & Comp. Budapest. 24. Szondi, L. (1925): A fogyatékos értelem. A Magyar Gyógypedagógiai Társaság kiadványa, Budapest. 25. Szondi. L. (1926): Előadás a Magyar Gyógypeda-

gógiai Társaság II. orsz. értekezletén. Az értelmi fogyatékosság kezelésének újabb útjairól. Beszámoló. Magyar Gyógypedagógia XIV. 43. 26. Szondi, L. (1926): A rendes havi vérzés és az endokrin eredetű kóros méhvérzések polyglandurális szervkivonatokkal történő megállításáról. Gyógyászat LXVI. 3-11. 27. Szondi, L. (1927): Előadás a Közegészségügyi Egyesület 1927. január 18-i ülésén. Beszámoló. Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye 1927. XV. 89-90. 28. Szondi, L. (1927): Az értelmi fogyatékosság kezelésének újabb útjairól. Novák R. és tsa. Budapest 29. Szondi, L. (1927): A korrelációs számítások gyakorlati értékelése a gyógypedagógiában. Magyar Gyógypedagógia XV. 176-187. 30. Szondi, L. (1929): Az iskolás gyermekek testi méretei. Novák R. és tsa. Budapest. 31. Szondi, L. (1929): A fogyatékosok kórtani kutatásainak újabb útjairól. Magyar Gyógypedagógia XVII. 134-137. 32. Szondi, L. (1930): Die revision der Neurastheniefrage. Novak & Comp. Leipzig. 33. Szondi, L. (1930): A konstitúciós tan jelentősége a gyógypedagógiai tanárképzésben. Magyar Gyógypedagógia XVIII. 134-140. 34. Szondi, L. (1930): A tehetség biológiája. Klny. 35. Szondi, L. (1931): Beszámoló az V. német gyógypedagógiai kongresszuson, Kölnben elhangzott, orvostudományi előadásokról. Magyar Gyógypedagógia XIX. 63-67. 36. Szondi, L. (1931): Constitutioanalysis és értelmi fogyatékosság. Gyógyászat LXXI. 3-29. 37. Szondi, L. (1935): A család és ikerkutatás módszertani elemei. Országos Stefánia Szövetség 105. Árpád Rt., Kalocsa 38. Szondi, L. (1935): Konstitúció és szociális orvostudomány. Klny. 39. Szondi, L. (1936): Előadás a Magyar Phonetikai Társaság XVI. tudományos ülésén. A dadogó az öröklés- és alkattan tükrében. Beszámoló. Magyar Gyógypedagógia XXIV. 103. 40. Szondi, L. (1936): Az örökléstan jelentősége a gyakorlatban. Therapia 3-29. 41. Szondi, L. (1937): Analysis of marriages. Constributions to the fate analysis I. Martinus Nijhoff. The Hague. 42. Szondi, L. (1939): Heilpädagogik in der prophylaxe der nerven und geisteskrankheiten. Bericht über den I. Internationalen Kongress für heilpädagogik. 43. Szondi, L. (1940): Ösztön és nevelés. A Kir. Magy. Pázmány Péter Tudomány Egyetem Lélektani Intézete, Budapest 44. Szondi, L. (Én.): Az endokrinopathológiai syndromák diagnosztikája. Klny. 119-169.

Hirdetés

Az IFA. (International Fluency Association) 1994. augusztus 8. és 12. között rendezi Münchenben a beszéd folyamatosságának zavaraival foglalkozó kongresszusát.

Témái:

— a dadogás megelőzése
— genetika és dadogás
— a dadogás jelenségének új megközelítései
— terápiás hatás
— neuromotoros folyamatok
— klinikai tapasztalatok
— a megítélés és terápia kognitív/emocionális szempontjai
— továbbképzés

A kongresszus nyelve angol, jelentkezést 1993. december 1-jéig fogadnak el.

Részletesebb felvilágosítás kapható a Gyakorló Beszédjavító Intézetben (1071 Budapest, Damjanich u 41-43.).